

שז דיני שבת התלוים בדבור וכו' ל"ח מעיפיים:

א ודבר^א דבר^ב דרשו חכמים^א שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול^א שלא יאמר דבר פלוני אעשה למחר^ב ואפילו דבר שאינו אסור לעשותו בשבת עצמה אלא מדברי סופרים^א כגון שכירות ומקח וממכר^א וכיוצא בהם ואע"פ שאין דיבור זה שבשבת מועיל לו כלום לעשייה שיעשה למחר ואינו דומה לאומר לחבירו שיעשה לו למחר שאמירה זו מועלת לעשייה שלמחר שע"י אמירה זו עושה חבירו למחר^א ונמצא שהוא מוצא חפציו בשבת ע"י אמירה זו שאומר לחבירו ואסור משום ממצוא חפצך^א (ודבר דבר^א).

משא"כ כשאומר על עצמו שיעשה דבר פלוני למחר אין לאסור משום ממצוא חפצך שאינו מוצא חפציו ע"י אמירה זו שאף אם לא היה אומר כן בשבת היה יכול לעשות כן למחר^א אעפ"כ אסור משום ודבר דבר שלא יהא דיבורו בשבת כדיבורו כחול ואפילו לומר מצוה פלונית אעשה למחר אסור^א אם הוא מצוה שאסור לעשותה בשבת^א ולא אמרו שהצפי שמים מותר לדבר בהם בשבת^א אלא כשיש צורך למצוה דיבורו זה אבל כאן אין אמירתו מועלת כלום לעשייה שלמחר^א:

ב ואפילו בשיחת דברים בטלים שאין בהם זכר עשיית מלאכה כלל אסור להרבות בהם בשבת^א שלא יהא דבור השבת כדיבור החול ובני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים הוא עונג להם מותרים לספרם בשבת כמו בחול^א אבל גם בחול אין לבני תורה להרבות בשיחה זו משום מושב לצים^א אבל מי שאינו מתענג בריבוי השמועות אסור לספרם בשבת כדי שיתענג בהם חבירו^א:

ג אסור לעכב הנכרי בשבת בשביל החוב אבל יכול לומר כחול לשופט מדוע לא עכבת הנכרי בשבת שעברה^א אע"פ שמבין מתוך דבריו שיעכבנו בשבתות הבאות אם יודמן אז לעור:

ד אסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשבת^א:

ה אסור לספר איהו דבר שנוצר בו צערו כגון ממיתת אוהבו וכיוצא בזה^א:

טז מדרש רבה ויקרא פ' לך, וירושלמי פמ"ו ה"ג, הביאו התוס' ק"ג, כ ד"ה שלא, ודרשב"א שם ר"ה שלא, ומ"ט פ"ד ה"ה, רמב"ם שם, מור וש"ע ס"א, וראה רמב"ם פ"ג ה"ח ומ"ט שם, וראה תנאי בסופו; וגם ז"ר מאד שלא לשוח שום שיהו במלה ח' ו' ... כחית שמור בפניעות היא השביתה מרוברים נשמים כמו ששבת ה' מעשרה מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ נשמרים, וראה הביאור בה בלקו"ש ח"א ע' 81 ואילך.
יז תרומת הדין ס' סא, הובא ב"י ואו"א, רמ"א ס"א.
יח ראה המעט להל לעיל ס' שא ק"א סק"ב, וראה לעיל ס' רצ ס"ה, וראה לקו"ש ח"א ע' 246.
יח איליה רבא סף סק"ה בשם ביאורי רש"ל סמ"ג, ולענין ביטול תורה וראה לעיל ס' קט ספ"ו, ה"ל ת"ת פ"ג ה"ה.
יט תרומת הדין שם, רמ"א שם, מ"ז סק"א.
כ אגודה ס' כו, הובא בג"א סק"א, וראה גם לקמן ס"ח (שנותר אף לענין אמירה לנכרי שבת).
כא ש"ת רש"י ח"מ ס' קה, מ"א סק"א.
כב ספר הסידים ס' קי, מ"א ריש ה"ט.

א לכללות ס' זה ראה ביאורי השלחן ע"י רבב ואילך.
ב שיענה תו, יג.
ג נגרא קו, רע"ב, מור וש"ע ס"א.
ד ראה גם לקמן ס' שה ס"א.
ה תוס' ק"ג, א ד"ה מה, רא"ש פ"ג ס' ו בסופו, מור וש"ע שם, רמ"א בהגדה ס"ח, מ"א סק"א, וראה לעיל ס' רצ ס"ג.
ו רא"ש שם, וראה גם תוס' שם.
ז ראה בי"ח ר"ה ודבר דבר.
ח ראה תוס' ק"ג, כ ד"ה אבל.
ט בדלעיל ס' שו ס"ה.
י שאסור ממצוא חפצך ביה הוא ע"י דבור, וראה לעיל ס' ס' כ"ב, וראה מ"מ וציונים.
יא ראה תוס' שם.
יב ספר הסידים ס' רטו, מ"א סק"א.
יג ראה ספר הסידים שם.
יד בדלעיל ס' שו ס"ג וס"ד.
טו ראה תוספת שבת סק"א, למיש שרד סק"א.

הלכות שבת שז

תכמ

ז כל דבר שאסור לעשות בשבת מן הדין אסור לומר לנכרי אפילו מבעור יום לעשותו בשבת²³ אפילו אינו צריך לדבר זה עד לאחר השבת²⁴ כגון שאומר לו קודם השבת לשכור לו פועלים בשבת שיעשו לו מלאכה אחר השבת²⁵ אבל דבר שאינו אלא חומרא בעלמא לישראל עצמו יכול לומר לנכרי בשבת לעשותו²⁶:

ז כל דבר שאסור לומר לנכרי לעשותו בשבת אסור אפילו לרמוז לו לעשותו²⁷ והוא הדין שאסור לומר לו איזה ציווי לעשות דבר המותר בענין שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה בשבת²⁸ כגון לומר לנכרי שיקנה חוטמו כדי שיבין שיסור הפחם שבראש הנר²⁹ שהרי זה כמצוותו להסיר הפחם³⁰ אלא שהוא ברמז ואפילו אם הנכרי בא מעצמו להסיר הפחם בלא רמזת הישראל צריך למחות בידו אם עושה בשביל הישראל³¹ כיון שהנר הוא של הישראל כמו שנכתב בס' רע"ז³².

אבל מותר לומר לנכרי איזה ציווי שיבין ממנו לעשות מלאכה אחר השבת או לרמוז לו מלאכה לעשותה אחר השבת³³ שלא נאסר אלא דיבור בלבר³⁴ שנאמר³⁵ ודבר דבר³⁶.

ואם אינו אומר לו שום ציווי אלא שאומר לפניו איזה דבר שמבין ממנו לעשות מלאכה בשבת הרי זה מותר³⁷ כגון נכרי שהביא אגרת התומה או קשורה שאין הישראל יכול לפתחה³⁸ ולקוראה יכול לומר להנכרי איני יכול לקרותה כל זמן שאינה פתוחה³⁹ והנכרי פותחה מעצמו שהרי אינו אומר לו שום ציווי⁴⁰ אפילו ברמז אלא שהנכרי מבין מעצמו שצריך לעשות כן (ולדעת עצמו הוא עושה להשלים פעולתו בשליחות אגרת זו ולכך אין צריך למחות בידו⁴¹):

ח מותר לומר לנכרי אחר השבת מדוע לא עשית דבר פלוני בשבת שעכרה אע"פ שמבין מתוך דבריו שרצונו שיעשו בשבת הבאה⁴² אין בכך כלום כיון שאומר לו כן בחול ואין במדירתו זו שום (רמז⁴³) ציווי לעשותה בשבת הבאה⁴⁴ אלא שהנכרי מבין כן מעצמו (והוא שעשיית מלאכה זו היא בענין שאין צריך למחות כשרואה את הנכרי עושה אותה בשבת כגון שאין המלאכה נעשית בהפנים של ישראל והנכרי

לה ישעה נה, יג.
 לו ראה גם לקמן ס"ה.
 לז מ"א סוף סקל"א.
 לח ראה לקמן סי' תקנ"ט ס"ו.
 לט אגודה ביצה ס"ט"ז.
 מ מ"א שם, וראה מרז"ח יוסף אות עז.
 מא ראה לעיל סי' רנב ס"ח, שבלק"ו שקצין לו שכרו אין צריך למחות בידו אפילו ראוה עושה מלאכתו בשבת.
 מב ספר התרומה סי' רנב ובפנינים סי' רנב (שהתיר בה אפילו בשכיר שנה). סמ"ג ל"ח סה (ס, ג) וסמ"ק ל"ח רפא (ע' שא). ש"ת מדר"ם חוטמנבור סי' תקנ"ט בה"ג (בנכרי דעלמא שרע"ז ס"ב). מייטנזית פ"ג אות א. ש"ע ס"ב.
 מג ראה פמ"ג משב"ז סק"ב.
 מד ראה לבוש סוף ס"ב. וראה מהר"ב לסי' רנב (ס"ה) והנה מדר"ם: אמירת מדוע אינה אודרה ונערה: אלא דרך שאלה כלומר כי בוראי לא הית מפסיד מרדך.

נג ברלעיל סי' רנב מ"א וש"נ.
 נד ורנ"ב פ"ו ה"א, ש"ע ס"ב.
 נה ש"ע שם, וראה סי' הק"ן ע' 48.
 נו תשובת הרה"ק סי' יח, מ"א סק"ב.
 נז אור זרוע ה"ב סי' פה, רמ"א סב"ב.
 נח פסקי רקנטי סי' צג, מ"א סקל"א.
 נט מ"א שם.
 ל ראה לבוש סב"ב.
 לא מ"א שם.
 לב ס"ג וש"נ, וראה במצויין לעיל סי' רנב ס"ו, מסקנת רבינו במהר"ב לסי' רנב, שכשהנכרי עושה מעצמו אין צריך למחות אפילו בשל ישראל ובפניו, אלא כשישראל נהנה ממלאכה זו, וראה במצויין לעיל סי' רנב ס"ח, הדינו הדין כשהנכרי מרליק נר בשביל ישראל, משא"כ כשהנכרי נר או הסיף שגם נר וכנ"ל אין צריך למחות בו.
 לג אור זרוע שם, ורמ"א שם.
 לד תוס' קג, א ד"ה אומר, מ"א סק"י.

(אינו) שכירו של ישראל אלא הגיל לעשות לו כמובת הנאה עיין סי' רמ"ד¹⁰ ורנ"ב¹¹):

כך במקום שיום השוק הוא בשבת אסור ליתן מעות לנכרי מערב שבת שקנה לו חפץ פלוני¹² אם אותו חפץ אינו מצוי לקנות באותו מקום אלא ביום השוק¹³ כמו שהוא רגיל בעיירות קטנות שהרי זה כאלו אמר לו בפירוש לקנות בשבת¹⁴ שהוא יום השוק (אבל כד' זה) מותר ליתן לו¹⁵ מעות מטעם שנתבאר בס' רנ"ב¹⁶) ואם מצוי קצת לקנות גם בשאר ימים מותר ליתן לו מעות אפילו בערב שבת ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת¹⁷ וגם לא יאמר לו שהוא הולך בדרך כמוצאי שבת מיד ויצטרך הנכרי לקנותו בשבת שהרי זה כאומר לו בפירוש לקנות בשבת¹⁸ כמ"ש בס' רנ"ב¹⁹ וכן הדין לענין כל דברים אלו בנותן כלים לנכרי למכור²⁰ וטוב שלא לדור כלל בעיר שיום השוק הוא בשבת כי אי אפשר שלא יהמא²¹ ואם השוק אינו בשכונת היהודים אין להשיב²²:

י מותר לומר לנכרי בערב שבת הילך מעות כהלואה וקנה בהם לעצמך חפץ פלוני למחר ביום השוק ואני אחזור ואקחנו ממך אחר השבת²³ בפירעון חוב מעות אלו ואתן לך ריוח²⁴:

יא מי ששכר לו נכרי²⁵ בקבלנות²⁶ להולך סחורתו למקום פלוני ובה הנכרי ולקח הסחורה מבית ישראל בשבת אע"פ שאין כאן איסור אלא מפני מראית העין כמ"ש בס' רמ"ז²⁷ ראוי לקנסו כממון לפי עשרו או כמלקות כפי ראות עיני בית דין אם אין לו ממון²⁸ ואם מעה שמותר אין קונסין אותו ונאמן לומר שעשה כשנגנ²⁹ ואם לקח הסחורה מביתו מבעור יום³⁰ אע"פ שמפליג מן העיר בשבת מותר כמ"ש שם³¹:

יב דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת והוא שיהיה שם מקצת חולי³² אף על פי שאינו כולל

ובדלעיל סי' רנו ס"א וש"נ (שאמר אפילו בקבלנות ואריסות).
נג מ"ז שם.
נד ס"ה. וראה שם ק"א סק"ז וס' רמב ק"א סק"א.
נה מ"ד. ראה שם בס' סמ"ג. רמ"א ס"ד. מ"א שם.
נו ספר חסידים סי' רסב. מ"א סוף סק"ג.
נז נוספת הגדולה הובא כמ"א שם.
נח הנהגות מייסודיות פ"ז אות ב והגמ"ר סי' תנב בשם ר' שמואל ב"ר ברוך. ש"ע ס"ג.
נט הנהגות מייסודיות שם.
ס רבינו ירוחם י"ב ח"ב (פג ג) בשם תשובת הרא"ש. רמ"א ס"ה.
סא מ"א סק"ג. אלה וזמא סק"ה.
סב ס"ה. ע"ש וש"נ.
סג רבינו ירוחם שם. מ"א שם.
סד ש"ת תורת אמת למחור"א ששון סי' קג. הובא כמ"א שם.
סה מ"א סק"ה.
סז ס"ד וס"ה.
סח רמב"ם פ"ו ה"ט. הנהגות מרדכי סי' תתק כשם ראב"ה סי' שצא. מור וש"ע ס"ה. וראה גם לקמן סי' שכה ס"ב וסכ"א.

מא סוף יא. וראה במצוין שם מסקנת רבינו במחור"ב, שאפילו בשכר שנה לכל הנמלכות אין צריך למהות בעושה מנעמנו ואפילו בהפצים של ישראל. משא"כ באומר לו מרעו לא עשית כו', ראה מחור"ב שם (ר"ה והבי נ"ו וד"ה והנה מחר"ם) דנקטין בזה לדינא כמחור"ם שם (ודלא כמ' התרומה שם), שלא התיר אלא בעושה מנעמנו ולא בשכרו, דע"י אמירה זו הוא כמוכרח קצת לעשות בשבת הקא.
מב ס"ג. וראה במצוין שם מסקנת רבינו במחור"ב, שאפילו בהפצים של ישראל אין צורך למהות בעושה מנעמנו.
מג רא"ש ב"מ פ"ו ס' ו' ב שם רס"ג. הנהגות מייסודיות פ"ז אות ב. ש"ע ס"ג.
מח הנהגות מייסודיות שם. מ"ז ומ"א סק"ג.
מט מ"ז שם. ובדלעיל סי' שו ס"ד שאמר לקנות בשבת ע"י נכרי.
נ מ"א שם.
נא סוף ג, שבין שאינו מנוקד לשבת אין נראה בנותן לו על מנת לעשות בשבת. וראה במצוין שם, מטעם ההירוש' לפי מסקנת רבינו במחור"ב, שנוצרים דעת ס' התרומה להחזיר קבלנות אפילו בלא קנין.
נב מרדכי רמז רצט בשם הסמ"ג. מ"ז ומ"א שם.

את כל הגוף ולא סכנת אבר¹⁰⁰ או לצורך מצוה¹⁰¹ אומר^ע ישראל לנכרי לעלות באילן בראש השנה¹⁰² כדי להביא משם שופר לתקוע בו¹⁰³ או לומר לו שיביא לו המין בשבת מחצר לחצר שאין ביניהם עירוב (או דרך כרמלית עיין במ"ש סי' שכ"ה¹⁰⁴) כדי להרחיץ בהם המצטער¹⁰⁵.

ויש אומרים¹⁰⁶ שהוא הדין במקום הפסד לא גזרו על שבות כגון למלטל ע"י נכרי סחורה מוקצה הנפסדת ע"י גשמים¹⁰⁷ (ואפילו להביאה לבית דרך כרמלית אם אי אפשר בענין אחר¹⁰⁸) ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול¹⁰⁹ (והוא הדין לצורך גדול אע"פ שלא שייך שם הפסד¹¹⁰).

וכל זה בדבר שעושה אותו הנכרי בשבת כדרך שהוא עושה בחול אבל דבר שמשנה בעשייתו מדרך החול אף על פי שהוא שבות גמור מותר לעשותו אפילו ע"י ישראל במקום צער כמ"ש כסימן שכ"ח¹¹¹ ויש אומרים¹¹² שהוא הדין במקום הפסד ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול¹¹³ (עיין סימן של"ז¹¹⁴):

יג אסור לאדם לחשוב חשבונותיו¹¹⁵ כפי¹¹⁶ בשבת גזרה שמא יכתוב¹¹⁷ בין חשבון העתיד להיות בין חשבון שעבר כבר אלא שצריך לו עדיין לידע אותו כגון כך וכך הוצאתי על בנין פלוני לשכר הפועלים ועדיין נשאר בידו משכר הפועלים שצריך לידע מה שנתן להם כדי שידע מה שמגיע להם עדיין¹¹⁸ ואפילו אם לפי החשבון¹¹⁹ לא יגיע להם כלום מכל מקום עכשיו קודם החשבון זה מסתפק לו שמא מגיע להם כלום הרי זה חשבון הצריך לו¹²⁰ ויש לגזור שמא יכתבנו לזכרון.

אבל אם יודע לו שאין מגיע להם כלום ממנו הרי זה חשבון שאינו צריך לו כלל ומותר לחשבו בשבת* וכן כמה סאים תבואה היה לנו בשנה פלונית כמה דנירים הוציא בהתנות בנו וכיוצא באלו שהם בכלל ישחה במלה המחשב אותם בשבת כמחשב

עח מ"א סוף סק"ו. וראה גם לקמן שם סי"ב ומכ"ה סי' שי"ג סי"ה. סי' של"ג סי"ה. לעיל סי' ש"ג סוף סכ"ג (במנוסח).

עט ראה רמב"ם שם. וראה רש"ל בתשובת סי' נ"ג, הובא במ"א סי' רמ"א סק"ו, שלצורך גדול הוא כהפסד מרובה. וראה גם לעיל שם סי"ב. אבל ראה לעיל סי' ר"ב ק"א שם.

פ סי' תשי"ג.

פא ראב"ד בהשגות שם.

פב מ"א שם. וראה גם לעיל סי' של"ה.

פג סמ"ו תשי"ג.

פד ברייתא קמ"א ונ"א ונ"ב. מור וש"ע סי' י"ג.

פה כדלעיל סי' ש"ג סכ"א ושי"ג. וראה גם ברייתא שם רע"ב (לא יאמר לו כי). רמב"ם פנ"ג ה"ה (וכלל שיחה בבבליה). לעיל סי' שא ק"א סק"ב. אבל ראה לעיל סי' פה סי"א. וראה תהל"ד שם.

פו רמב"ם שם.

פז נ"ג שם. מור וש"ע שם.

פח אוצ"ל: החשבון.

פט מ"ז סק"ה.

צ מ"ז שם. מ"א סק"מ. וראה גם לעיל סי' שא ק"א שם.

סח מ"מ שם בדעת הרמב"ם. מ"א סק"ו.

סט רמב"ם שם. תהות מרדכי שם. מור וש"ע שם. וראה גם לעיל סי' רמז סי"ב. סי' רמז סי"ה. סי' רע"ה סי' ש"ג סכ"ג. סי' ש"ו סכ"ה. לקמן סי' שי"א סי"ה. סי' שבה ס"ה. שם סמ"ג. סי' שלא ס"ו. סי' שג ס"ב. סי' תמו ס"ו. סי' תנ"ג ס"ב. סי' תנ"ג ס"ה. וראה לקמן סי' ש"ג סוף סכ"ב. אבל העושה מעשה אסור אפילו הוא שבות בשבת במקום מצוה.

ע אוצ"ל: כיצד אמר (נ"ה) ברמב"ם שם ה"י וש"ע (שם).

עא ברמב"ם וש"ע: בשבת.

עב ראה גם לקמן סי' תקפו סכ"ה.

עג מנ"ה פ"ג.

עד רמב"ם שם. מור וש"ע שם. וראה גם לקמן סי' שיג סי"ג.

עה רמב"ם שם במ"ש "לצורך הרבה" ראה מ"א סק"ו. ר"ן (פ"א, א) ה"ה ובמקום פסידא בתריין הראשון (הובא לקמן סי' של"ד סכ"ה). וראה לעיל סי' רמז סי"ב ובק"א סק"ו.

עו ראה גם לקמן סי' של"ד סוף סכ"ב. וראה גם לעיל סי' ר"ב ק"א סכ"ב.

עז ראה אמרי יוסף ח"ב סי' כו.

תלב

הלכות שבת שז

אותם בחול^{צא} ובלבד שלא ירכה בהם שאסור להרבות בשיחה במלה בשבת^{צב} כמו"ש למעלה^{צד}.

יד מותר לומר לפועל הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב^{צא} אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו למלאכה^{צב} לפי שלא נאסר אלא דבור מפורש^{צד} שנאמר^{צא} ודבר דבור אסור^{צב} ההורו הדיינו מה שמבין מתוך דבריו הרי זה מותר^{צד} אבל לא יאמר היה נכון עמי לערב^{צא} שהוא כמדבר בפירוש^{צב} שרוצה לשכרו:

פז ואסור לדבר בחפציו בשבת אלא בחפצים האסורים לעשותם בשבת ואי אפשר להמציא צד היתר כעולם לעשותם בשבת ואפילו אין האיסור אלא מדברי סופרים^{צב} כגון לומר לחבירו או לומר על עצמו בשבת שיביא למחר המוקצים^{צד} לתוך ביתו אף על פי שהם היום בתוך התחום^{צא} ואפילו בתוך העיר המעורבת^{צב} מכל מקום מלמול מוקצה אין צד היתר כעולם לעשותו בשבת (כשצריך לגוף המוקצה^{צד} עין סי' רע"ז^{צב}) אבל אם יוכל להמציא צד היתר לעשות בשבת אוחה מלאכה עצמה שרוצה לעשות אחר השבת מותר לומר בשבת על עצמו^{צב} או לחבירו^{צד} שיעשה אחר השבת (רק שיזרה שלא להזכיר לו לשון שכירות^{צא} כמו"ש בס"י ש"י^{צב}) אפילו אם עכשיו אין שם אותו צד היתר^{צב} כיצד אומר אדם לחבירו לכתך פלוני אני הולך למחר^{צד} לך עמי^{צב} מפני שיוכל להמציא צד היתר בשבת אילו היה שם בורגנין^{צד} אף על פי שעכשיו אין שם בורגנין.

(מפני שענין איסור דיבור בחפציו הוא מה שמתעסק בשבת בדברים האסורים היום ולא נאסר אלא להתעסק בדברים שאיסורם נתלה בגופם אבל דברים שאיסורם נתלה בדבר נאסר ואילוולי אותו דבר היו דברים אלו בעצמם מותרים בשבת מותר להתעסק בהם בדבור לעשותם אחר השבת שהרי הוא אינו מתעסק באותו דבר הגורם להם האסור אלא באותם דברים שהיה להם היתר מהמת עצמם אילוולי אותו דבר הגורם להם האסור^{צד} לפיכך גבי איסור הויג' לתחום כיון שיש צד היתר ע"י בורגנין נמצא שאין האיסור בחילוך מהמת עצמו שהרי אותו הילוך עצמו מותר בשיש בורגנין אלא האיסור בחילוך הוא מהמת מניעת הדיוורין על הדרך והוא אינו מדבר אלא שילך בדרך ולא שילך במניעת הדיוורין וכן כל כיוצא בזה).]

צא רמב"ם שם.

צב מ"ז שם.

צג ס"ב וש"י.

צד ר' יהושע ב"ר יהושע ק"י ע"א, לפירוש ר"י בתוס' ע"י

ו, א ר"ה הראה. מור וש"ע סי'.

צה רש"י שם ר"ה הראה. מור וש"ע שם.

צז ראה רש"י שם. ב"י ר"ה מותר לומר.

צח עטקיה נה, יג.

צח גמ' שם.

צט משמעות רש"י שם. וראה גם לעיל סי'.

ק רמב"ם פ"ד ה"ד. מור וש"ע שם.

קא ראה ב"י שם. לבוש סי'.

קב רמב"ם פ"ד סוף סי' ג. מור וש"ע סי' ח. וראה גם

לעיל סי' עז ס"א לענין ממצוא הפקד.

קג רב אושעיא שם, וכדאקטא בנב"י בחיבטא ס"א

(ראה רש"י שם). מור וש"ע שם.

קד מ"ז סק"ה. מ"א סק"ט.

קח ראה רש"י שם ר"ה בחיבטא.

קז כגון להצניעו כדי שלא יגב.

קז ס"י ובק"א סק"ג, המעם שאסור בו, אף שתבאר

לקמן סי' שיא ספ"ו ששלמול ע"י גופו מותר אפילו

לצורך המוקצה. וראה בזו"ר יוסף סי' קעא.

קח רב יהודה אמר שמואל בנב"י שם.

קט תוס' שם ר"ה לכתך. רא"ש שם. מור וש"ע שם.

קע רא"ש שם. מור וש"ע שם.

קיז מע"ה.

קיב רש"י שם ר"ה שאם יש. ב"י ר"ה יכול שכן נראה

מדברי כל הפוסקים. מ"ז סק"ג.

קיג רב יהודה אמר שמואל שם. מור וש"ע שם.

קיד רמב"ם ורשב"א שם ר"ה דא. הובא בנב"ם פ"ד

ה"ג. מור וש"ע שם. וראה מ"א סק"א.

קטו רב יהודה שם. מור וש"ע שם. וזרעילי סי' עז

סי'.

קטז ראה גם לעיל סי' רמב ק"א סק"ה.

הלכות שבת שז

תלג

ואין היתר אלא בלשון זה אני הולך לך עמי אבל לא יאמר בלשון שמשמעו הליכה בקרון (שקורין בל"א פארי"ן) שהרי לזה אין בורגנין מעועלים^{קכ}:

מזו וכל זה כשמדבר על עצמו או לחבירו לעשות אחר השבת אבל לומר לנכרי לעשות בשבת אסור אף אם יוכל להצמצא צד היתר לישראל לעשותו^{קכ} כיון שעבשו אין שם אותו צד היתר אבל אם יש שם צד היתר באמת שיוכל הישראל לעשות בחיבה אותו דבר עצמו שהנכרי עושה באיסור יש מתירין^{קכ} לומר לנכרי סתם בלשון שאין מוזכר בו כפירוש שיעשה באיסור והנכרי עושה מעצמו באיסור^{קכ} כמ"ש בס"י רע"ו^{קכ} אבל אם אין שם צד היתר לישראל לעשות אותו דבר עצמו שהנכרי עושה לו אע"פ שיש צד ודרך שיוכל הישראל להגיע לאותו דבר שהנכרי עושה לו בלי שיעשה את המלאכה שהנכרי צריך לעשות באותו דבר עד שמגיע לישראל מגוון שאומר לנכרי להביא לו מים לשתות מן הנהר אע"פ שיוכל הישראל ליתך בעצמו לנהר ולשתות שם אין זה מועיל כלום להתיר האמירה לנכרי כמ"ש בס"י שב"ה^{קכ}:

יז מותר לומר לחבירו שמור לי פירותי שבתחומך ואני אשמר לך פירותיך שבתחומי^{קכ} ואע"פ שהוא אסור לו ליתך ולשמור פירותיך שבתחום חבירו אין איסור באמירתו לחבירו כיון שלחבירו מותר הוא^{קכ} וגם לו יש היתר על ידי בורגנין^{קכ}:

יח השואל דבר מחבירו בשבת לא יאמר לו הלוגי^{קכ} אלא השאילי^{קכ} שהמלוה את החבור אינו יכול לתבעו כפחות משלשים יום^{קכ} מפני שההלואה להוצאה ניתנה ואין חזרת בעיקר^{קכ} אלא פורע לו בדבר אחר כמותה ואין דרך ללות כרי לפריע לאחור אלא לאחר זמן מרובה^{קכ} ושיערו חכמים סתם הלואה שלשים יום וא"כ יש לחוש שגאון יכתוב המלוה על פנקסו כך וכך הלוייתי לפלוני כרי שלא ישכח^{קכ} לחבועו בסוף שלשים יום אבל המשאל את חבירו יכול לתובעו מיד^{קכ} שהשאלה היא חזרת בעיקר^{קכ} וא"כ אין לחוש לשכחה ולכך אין חוששים שגאון יבוא לכתוב^{קכ} ואפילו אם

קכב מ"ו, שאמר בפשטות ולא הביא כלל העת ר"ח לתתיר. וראה רמ"א שם ס"ו.
קכג רב הירוש אמר שמואל קמא, א. מור וש"ע ס"ו.
קכד רשב"א שם ד"ה א"י יהודה בשם התוס' מקם זה נתבאר לעיל ס' רמב"ק ק"א סק"ה. וראה שם מקם נוסף.
קכה ר"ן (פר, ב) ד"ה ונראמרין.
קכו משנה קמח, א. מור וש"ע ס"ו.
קכז גמ' שם. מור וש"ע שם. וראה גם לעיל ס' רמב"ו ס"ה.
קכח מכות ג, ב. מור וש"ע ח"מ ס' ענ ס"א. מ"א סק"ה. וראה גם לקמן ח"מ הל' הלואה ס"ה.
קכט מ"ט הל' שאלה פ"א מ"ה. סמ"ע שם סק"ה.
קל רש"י שם ד"ה גמ'.
קלא אביי שם וכפ"ש. וראה גם מור וש"ע שם.
קלב רא"ש מכות פ"א ס' ד. מ"ט שם. מור וש"ע ח"מ שם.
קלג מ"ט שם. סמ"ע שם.
קלד אביי שם.

קכז מ"ו קפ"ו גמ"א סוף סק"א.
קכח ר"י בתוס' קכב, א' ד"ה משק (שהלק על ר"ת שהתיר בחד). ר"ן שם (מג, ב) ד"ה הלכה. משמעות רא"ש פפ"ו ס"ב ועור ס"י שכה (ראה כ"ז שם ד"ה וג"ש ור"ת). ר"ן פכ"ז (סר, ב) ד"ה תנו, בשם הרמב"ן שם קמא, א' ד"ה דא. מ"א סק"ב.
קכט שו"ת מה"ר"ם מרומנובורג (פראג) ס' תקנה בשם ר"ת (להתיר ברענברג). הגהות מימוניות פ"ב אות ה. הגהות מרדכי (פג, ד). רבינו ירוחם נתיב יב ח"ב (סו, ו). רמ"א לעיל ס' רעו פ"א. מ"א שם ס"ק א.
קכ ראה לעיל ס' רעו ק"א ס"ק ג, שלפ"ה מה שהלקו על הר"ת (באופן דא) יש להפקק גם בחיבה זה (באופן ה"ב), דמנא לן להצמצא חילוקים שאין להם ספק בתלמוד, אלא רובין שלא מציעו שיהלקו בפרשות גם בזה יש לנו חלק בו (ומ"מ לא פירש התם שמתיר הדיק כשאין מוכר בו כפירוש שיעשה באיסור).
קכא סעף ז. ונמנים: ואין להורות היתר זה אלא לבני תורה אבל לע"ה אין להתיר שלא יתרגלו באמירה לנכרי וידמו דבר דברי ויקלו יותר.

תלד

הלכות שבת שז

שואל מחבירו כדי יין וכדי שמן וכן האשה מהכרתה ככרות ^{קכז} שאינן חוזרים ענין אעפ"כ כיון שאומר לו לשון שאלה הרי נתן לו רשות שיוכל להביע ממנו לאלתר כדי השאלה ^{קכח} וכשם שאין לוין בשבת אלא בלשון שאלה כך אין פורעין אלא בלשון חורה ^{קכט}.

בלשון לע"ז שאין חילוק בין הלויני להשאייליני לא יאמר לשון שאלה אלא יאמר תן לי ^{קל} ויכול לסיים ג"כ ואחזיר ואתן לך ^{קל}:

יב במקום שנוהגים שסתם הלואה יכול לתבעו לאלתר רשאי לומר הלויני ^{קל}:

כ השואל מחבירו בשבת ואין הלן]ה מאמינו יכול להניח משכון אצלו ^{קל} ויניחנו בסתם ולא יאמר לו הילך משכון שוהו כמעשה חול ^{קל} כמה דברים אמורים בשואל מיני מאכל ומשקה שהם צורך השבת לכן התירו להניח משכון ^{קל} בשאין הלה מאמינו אבל שלא לצורך השבת אסור להניח משכון כלל ^{קל} (מפני שדומה למקנה קנין בשבת ^{קל} עיין סי' ש"ו ^{קל}):

כא שטרי הדימויות ^{קל} הדיינו שטרי חובות ^{קל} ומקה וממכר ^{קל} ומשכנות ^{קל} וחשבונות ^{קל} וכל כיוצא בהם מחפצים האסורים לעשות בשבת ^{קל} אסור לקרותם בשבת משום ממצוא חפצך ^{קל} ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור ^{קל} ולא אמרו שרבוך אסור הרהור מותר ^{קל} אלא כשאין הדבר ניכר שמהרהר בחפצים האסורים אבל כאן שניכר לכל שמהרהר בחפצים האסורים הכתובים בשטר הרי זה בכלל איסור ממצוא חפצך כמו שבכלל זה המטייל בשרהו לראות מה הוא צריכה שאף שהמטיל כשדה דבר המותר הוא מצד עצמו וגם ההרהור בצרכי שדהו דבר המותר הוא אעפ"כ כיון שניכר לכל שמטייל שם בשביל כך אסור משום ממצוא חפצך כמ"ש בס"י ש"י ^{קל}:

כב וגורו על כל כתב אע"פ שאין בו מחפצים האסורים שלא לקרות בו בשבת ^{קל} ואפילו לעיין בלא קריאה אסור ^{קל} גורה שמא יקרא ^{קל} או יעיין בשטרי הדימויות לפיכך מי שזימן אורחים והכין להם מיני מגדים וכתב בכתב מערב שבת את שמות האורחים שזימן שלא ישכח לקראם אליו בשבת או שכתב שמות המזינים שהכין להם אסור לקרות בכתב זה בשבת ^{קל} ואפילו לעיין בלא קריאה אסור ^{קל}.

קמח ר"י בתוס' קמ"ו, ב"ד"ה וכו"ש, מור ושילוע שם.
קמט רש"י קמ"ט, א"ה א"ה שבא.
קנ רא"ש פכ"ג סי' א בשם ר"י.
קנא רש"י קמ"ג, ב"ד"ה שפיר, מור ושילוע שם.
קנב ר"י בתוס' שם, שכן משמע בהושלמו פס"ו ה"א.
קנג רא"ש שם. לבוש סי"ג, וראה מ"ו סק"א, וראה לעיל סי' שא ק"א סק"ב.
קנד רא"ש שם, ר"ן שם (מג, א) ד"ה וכתבו בשם רבינו יונה, שלמד מלשון התוספתא פ"ה ה"א, מור ושילוע שם.
קנה גמרא קנ, א. לעיל סי' שו סכ"א.
קנו סעי' א"ב.
קנז משנה קנה, ב. אבי קמנ, א.
קנח ראה רא"ש ור"ן שם בשם רבינו יונה.
קנט אבי שם.
קס משנה שם ורש"י ד"ה אבל, מור ושילוע סי"ב.
קסא רא"ש ור"ן שם בשם רבינו יונה, רמ"א סי"ב.

קלה כשם משנה, רמב"ם פכ"ג ה"ב.
קלו רשב"א שם ד"ה אמר ברעית רש"י.
קלז תוס' ב"ב ע"ה, א ד"ה ומשום, ש"ת הריב"ש סי' קנו. רמ"א סי"א, מ"א סק"א.
קלח ר"ן (מג, א) ד"ה אבל בשם תוס', מנ"י ל"ה פה (כג, ז), שילוע סי"א.
קלט מ"ו סק"ב.
קמ מ"א סק"ד.
קמא משנה קמא, א. רמ"א סי"א.
קמב אירוח חיים הל' שבת אות קפא, בשם הרשב"א כעבורת הקרש בית המועד ש"ב סי' ה. רמ"א שם.
קמג כדלקמן סי' שלש ס"ה (במלבוש).
קמד מ"א סק"ד נמשטענות הסוגיא שם. וראה גם לעיל סי' רנז ס"ה.
קמה ראה מ"א שם סי' שו סק"ו.
קמו סעיף ד' וש"י.
קמז גמ' קמ"ט, א. מור ושילוע סי"ג.

תלה הלבות שבת שז

ואפילו אם השמות הקוקים בטבלא או פנקס ולא כתובים אסור קטב שמא ימעו להחיר אף בשמרי הדיומות שהטבלא ופנקס מתחלפים בשמור קטג אבל אם הקוקים בכותל מותר לקרותם בשבת קטד שחקיקת הכותל אינה מתחלפת בשמור קטס והוא שהיו הקוקים חקיקה שוקעת קטו אבל אם הם בולטין אסור קטז אפילו לעיין בהם קטז גזרה שמא ימחוק קטז מן האורחים שיראה שלא הכין להם כל צרכם ויתחרט שזימן אורחים יותר מן הראוי קטז ויגורד ויעביר שמותם הבולטים מן הכותל כדי שלא יקראם השמוש משא"כ חקיקה שוקעת שאינה נוחה למחוק ובתוך כך יזכור שהוא שבת ולא ימחוק קטז ואפילו אם חקיקה הבולטת הוא גבוה הרבה כראש הכותל שאינו יכול להגיע שם למחוק אסור קטז מפני שלא חלקו חכמים בגזרתם בין גבוה לנמוך קטז כמ"ש בס"י ער"ה קטז.

ואין צורך לומר שאם כתב בכתב על ראש הכותל שאסור גם משום גזרה שמא יקרא בשמרי הדיומות קטז שהכתיבה שבכותל מתחלפת בכתיבה שבשמור קטז:

בג עכשו נהגו שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב שכתובים בו שמות המזומנים לסעודה ויש שלבוז וזות על המנהג קטז לפי שאין נוהגין כך אלא בסעודת מצוה ולצורך מצוה אין לגזור משום שמא יקרא בשמרי הדיומות שהרי איסור הקריאה בשמרי הדיומות אינו אלא משום ממצוא חפצך קטז ואיסור ממצוא חפצך לא שייך בדבר מצוה שחפצי שמים האסורים בשבת לעשותם מותר לדבר במ קטז ולא גזרו בחפצי שמים שמא ימעו להחיר גם חפצי הדיוט א"כ כל שכן שאין לגזור בדבר מצוה בחפצים המתיריים שמא יקרא בשמרי הדיומות ויעבור על איסור ממצוא חפצך.

ואין לאסור כאן משום גזרה שמא ימחוק מפני שזה לא שייך לגזור אלא כבעל הסעודה עצמו שיש בידו למחוק ולגרוע מנין הקרואים אבל השמש אין בידו לגרוע ואין לאסור בו אלא משום שמא יקרא בשמרי הדיומות קטז אם אינה סעודת מצוה (ולא אסור חכמים למנות האורחים מתוך הכתב אלא לבעל הבית בעצמו משום גזרה שמא ימחוק שגזרה זו גזרו אף במקום הכנסת אורחים קטז אע"פ שהיא מצוה גדולה קטז ולא אסרו בחקוקים על המבלא ופנקס משום גזרה שמא יקרא בשמרי הדיומות אלא באורחים שאינם מעיר אחרת אלא שזימן אליו אחות מרעהו מכני עירו לסעודת מריעות שאינו סעודת מצוה עיין ס"י של"ג קטז):

בד וכן מה שנהגו שהשמש קורא הסכמות או חרמות מתוך הכתב אין לאסור משום

קטב ברייתא קמנא, א. מור וש"ע שם.
קטג רש"י שם ד"ה אבל מ"ז סק"י. מ"א סק"ה.
קטד ברייתא שם. מור וש"ע שם.
קטז ב"ה ד"ה וזמן מ"א שם.
קטו רבינו ירוחם ג"כ ה"ז (נו, א). ש"ע שם.
קטז רבינו ירוחם שם. מ"א סק"ו.
קטז ראה מרדכי שם רמז רע.
קטז רב ביבי בבב"ש שם, דאביי גמי ששיש להא. רבינו ירוחם שם. מ"א שם.
קטז רש"י שם ד"ה שמא.
קטז רש"י שם ד"ה דחיק.
קטז מ"א שם.
קטז רבה שם יב, ב (רש"י ד"ה ואפילו) קמנא, א.

קעז סעף ב.
קעה גנ"י שם אליבא דאביי. מור וש"ע שם.
קעו ב"ה שם.
קעז מ"א סק"ו.
קעט ברעילע סב"א.
קעט ברעילע ס"י שו ס"ה.
קפ ב"ה ד"ה זימן הובא במ"א שם.
קפא משום שהיא שבת במקום מצוה ואסור ברעילע ס"י שו ס"ה. וכ"כ הפמ"ג בא"א סק"ו.
קפב ראה נגרא קבנ, א.
קפג סעף ג. וראה גם לקמן ס"י תקי ס"ב. ס"י תקפז סף ס"א.

שמו יקרא כשמרי הדיומות מפני שהם צרכי רבים¹⁹⁹ וצרכי רבים דינם כדבר מצוה כמ"ש בס' ש"ץ²⁰⁰ (וכן מה שנהגין להזכיר נשמות מתוך הכתב¹⁹⁹ הוא כדבר מצוה שנודרין לצדקה בעד הזכרת נשמתם עיין ס' ש"ץ¹⁹⁹):

בה אגרות של שאלת שלום אסור לקרותן¹⁹⁹ ואפילו לעיין בהם בלא קריאה¹⁹⁹ גיורה משום שמרי הדיומות²⁰⁰ (ואין צריך לומר באגרות השלוחות למצוא חפץ²⁰⁰ אע"פ שהוא מחפצים המותרים לעשותם בשבת²⁰⁰ שיש לגזור בהן משום חפצים האסורים²⁰⁰) ויש מתירין²⁰⁰ לקרות אגרת השלוחה לו שאינו יודע מה כתוב בה²⁰⁰ כי שמו יש בה דבר שצריך לו לגופו²⁰⁰ ואינו דומה לשמרי הדיומות שאין בהם צורך הגוף²⁰⁰ אלא צורך ממנו ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים²⁰⁰ ומכל מקום לא יקרא בה בפיו אלא יעיין בלא קריאה²⁰⁰ כי יש מי שמיקל²⁰⁰ בעיניו בלא קריאה אף בכתבים האסורים לקרותם לדברי הכל:

בז מותר לטלטל האגרת בשבת²⁰¹ ואין בה משום מוקצה אף אם אינה ראויה בשבת לעיקר הנאתה²⁰¹ הדיינו לקרותה כגון שידע שאין בה צורך הגוף שאסור אפילו לעיין בה²⁰¹ מכל מקום ראויה היא להנאה אחרת כגון לצור על פי צלחותיה²⁰¹ וכיוצא בזה ואף אם הובאה מחוץ לתחום בשבת אין בה משום מוקצה²⁰¹ כמ"ש בס' הקט"ו²⁰¹ ואף זה שהובאה אליו מחוץ לתחום מותר לו ליהנות ממנה אפילו בעיקר הנאתה²⁰¹ הדיינו לקרותה אלו אינו יודע מה כתוב בה²⁰¹ ואינה דומה לשאר דבר הכא מחוץ לתחום שאסור לה שיהיבא בשבילו ליהנות ממנו עד למצאי שבת שהמעט הוא משום זיהוה שמו יאמר לכבדו שיביא לו מחוץ לתחום²⁰¹ אבל באגרת לא שייך לומר כן²⁰¹ ועוד שאגרת זו לא הובאה בשבילו כלל שהרי השולח שלחה בשבילו עצמו ולא בשבילו אותו ששלחה אליו²⁰¹.

(ואף אם שלחה בשבילו מכל מקום נכרי המביאה בשבת מחוץ לתחום מתכוין לעשות שלחותו של השולח ולא בשבילו מי ששלחה אליו ואינו דומה לישראל ששיגור פירות להכירו מערב שבת ע"י נכרי ונתעבב והביאם בשבת שאסורים למי שנשתלחו אליו

קפד כ"ח שם. אלה ונשא סק"ד.

קפה מעוף יב.

קפו ראה אלה ונשא שם.

קפז ס"ד וס"ו.

קפח דרא"ש פכ"ג ס' א, ושכן דעת הרב רבינו יונה. רש"א קפנז, א סדר"ה לא. מור וש"ע ס"ג.

קפט רא"ש שם ר"ן שם (סג, ב) ד"ה וכתבו בשם רבינו יונה. מור וש"ע שם.

קצ רא"ש ורשב"א שם.

קצא רש"י קנז, ב ד"ה שמרי. ר"ן שם (נג, ב) ד"ה הלבטא.

קצב ראה הנהו מיימוניות פכ"ג אות ט בשם אור זרוע ח"ב ס' ב.

קצג ראה גם לעיל ריש פכ"ב.

קצד תוס' קסז, ב ד"ה וכו"ש. רנב"ן קנז, א ד"ה הא (הכא) כ"ן שם (סד, ב) סדר"ה רנז. תגנות מיימוניות (קששא) פ"ו ה"ב (ובדפוסים שלפניו פכ"ג אות ט), ונרדכי רנז רנז וכיצה ס' תרסה, בשם ראב"ה ס' תשרני. ש"ע ס"ד.

קצה תוס' שם. רבינו יוחנן ג"כ ח"ו (עג, ג) מור וש"ע שם.

קצו מור. כ"ו סדר"ה וכל שמרי בשם רבינו יוחנן שם.

קצז מור (מצאתי כתוב).

קצה כ"ו סדר"ה ומ"ש רבינו ראיתי.

קצט ש"ע שם.

ק אור זרוע ח"ו ה"ו י"ג ס' שנה בשם רבינו שמואל. הנהו מיימוניות שם. מרדכי רנז רנז. וראה גם ר"ן שם (סג, א) ד"ה וכתבו בשם רתום.

רא תוס' קנז, ב ד"ה וכו"ש.

רב כדלעיל פכ"ה.

רג תוס' שם.

רד הנהו מיימוניות ח"ו י"ג פ"ב אות ל. ונרדכי ביצה רמז תרסה, בשם ראב"ה ס' תשרני.

רה ס"ד. וראה גם לקמן ס' שם ס"א.

רו כדלעיל פכ"ה.

רז כדלקמן ס' שבה ס"א וס' תקנזו מע' יא"ב וש"ג.

רח הנהו מיימוניות שם. הובא במ"א סוף סק"ב.

רט מור בשם ר"ח. לבוש סוף ס"ד.

הלכות שבת שז

תלו

כמ"ש בס' תקט"ו¹ לפי שכיון שהנכרי יודע שישראל זה שמולך אליו הוא יאכל בשבת פירות הללו ולכך הוא מוליכם לו א"כ הוא מתכוין בהבאתו מחוץ לתחום בשביל הנאת גופו של זה ומטעם זה אף אם הנכרי מתכוין לטובת עצמו לקבל שכרו אסור כמ"ש בס' תקט"ו² מה שאין כן באגרת שאין גופו של זה שהיא שלוהה אליו נהנה בשבת מנוף האגרת ואין הנכרי מתכוין בהבאתו מחוץ לתחום אלא למלאות רצון הישראל השולחו או בשביל טובת עצמו לקבל שכרו ולא בשביל זה ששלוהה אליו):

בז נהנו שלא לקבל האגרת מיד הנכרי המביאה בשבת אלא אומרים לו שיניחה על גבי קרקע או על גבי השלחן כי חוששין שמא טרם שיעמוד הנכרי לפוש יטול הישראל האגרת מידו ונמצא שהישראל עשה הנחה³ ואסור מדברי סופרים אף בזמן הזה שיש אומרים שאין לנו רשות הרבים⁴ כמ"ש בס' שכו"ד⁵:

בה כל כתב שאסור לעיין בו בשבת אם הוא חשוב בעיניו ומקפיד להשתמש לצור על פי צלוחיתו וכיוצא בזה אסור לטלטלו⁶ שהרי אינו ראוי לכלום בשבת⁷ לפיכך יש אוסרים⁸ לטלטל גם כשר העומד לגרש בו כמ"ש באה"ע ס' קל"ו⁹ ע"ש אבל גם פסול¹⁰ או גם שכבר גרש בו את האשה¹¹ מותר לטלטלו שהרי אין מקפידים עליו לצור על פי צלוחיתו:

כמ כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם ממעשים שהיו בנזן מלחמת דוד וגלות וכתוב תחתיהם זו צורת חיה פלונית וזה דיוקן פלוני אסור לקרות כתב זה בשבת¹² גזרה שמא יקרא בשמרי הדיוטות¹³ ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור¹⁴:

ל וכן ספרי מלחמות¹⁵ (ודברי הימים של מלכי אומות העולם) וכן מליצות ומשלים של שיחת חולין¹⁶ בנזן ספר עמנואל¹⁷ ואין צריך לומר דברי השק"כ אסור לקרותן בשבת ואפילו לעיין בהם בלא קריאה¹⁸ גזרה משום שמרי הדיוטות¹⁹ ואף בחול אסור משום מושב לצים²⁰ אף אם כתובים בלשון הקודש²¹ ובדברי השק"ש עוד איסור אפילו כתובים בלשון הקודש²² שמגזרה יצר הרע בעצמו ומי שחיברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסן הם בכלל מחמיאי הרבים²³ אבל אותן ספרי דברי

מתחתיה ע"ש.
רכב רט"ו שם ד"ה אסור רא"ש פכ"ג ס' א.
רכג רכ"ג וינה משמעות לשון תוספתא שם פ"ח ה"א. הובא ברא"ש שם ור"ן שם (כג, א) ד"ה וכתבו.
רד תוס' קט"ו ב ד"ה וכ"ש בשם רכ"ג תורה ש"ע ספ"ז.
רכה רא"ש פכ"ג ס' א כסופו בשם רכ"ג וינה ש"ע שם.
רכו ש"ע שם.
רכז רא"ש שם. ש"ע שם.
רכח משמעות לשון תוס' שם.
רכט משמעות תוס' שם.
רל תוס' שם. רכ"ג וינה ברא"ש שם. ש"ע שם.
רלא כ"ח סוף הס' (לענין שבת). מ"ז סק"ג.
רלב ראה מ"ז שם.
רלג ש"ע שם.

רי סכ"ב, אך שם מתיר ליהנות אם לנו היה שהות ליהנות ממעור יום, ע"ש העולם. וראה שם סוף סכ"א.
ריא ראה שם סוף סכ"א.
ריב מור"מ מניין בתשובה ס' קז. הובא בפ"י סק"ב ומ"א סק"ב.
ריג כרלמקן ס' שנה ס"א.
ריד ס"ב ומפ"ז.
רטו מ"א סוף סק"ב בשם הרא"ש גיטין פ"ח ס' ב.
רטז ראה לקמן ס' שם סוף ס' י"ג בני גיר הלך.
רז רש"י גיטין ע"ג, ב ד"ה תקף. רא"ש שם.
ריח סעף ז.
ריט תוספת שבת סקמ"א.
רב עולת שבת ס' שם סק"ג.
רבא כרייתא קמנן, א וכפריש רש"י ד"ה כתב המהלך. מור ומו"ק ס"ז. וראה לעיל ס' שא ק"א סק"ב שאפילו אם מתענה בהם אסור. וראה עוד שם שמביא "אם תנצ"ח לומר" לאסור הדיוקנא עצמה אף בלא כתב

תלח

הלכות שבת שז

הימים שיוצא מהם ענייני מוסר ויראת שמים כגון ספר יוסיפין²⁷² וכיוצא בו מותר לקרותם אפילו בשבת אפילו כתובים בלע"ז²⁷³ (ומכל מקום אין ראוי לבני אדם להרבות בהם):

לא יש אומרים²⁷⁴ שאסור ללמוד בשבת וביו"ט רק בדברי תורה ויראת שמים ואפילו בספרי חכמות אסור שכל ספר שאין בו סדך קדושה²⁷⁵ יש לגזור משום שמרי הדימויות ולפי זה אפילו לטלטלם אסור²⁷⁶ ויש מתירים²⁷⁷ בכל ספרי חכמות וספרי רפואות מפני שדבר חכמה אינו מתחלף בשמרי הדימויות ואין לגזור על זה כשכילי זה וכן נוהגין להקל ולפי סברא זו מותר להביט בשבת בכלי של החושים ככוכבים (שקורין אצטרול"ב)²⁷⁸ וי' ולהפכו ולטלטלו²⁷⁹ כמו שמותר לטלטל ספרי החכמה לפי סברא זו דמה הפרש בין כתוב ורשום בעט ברזל בלוחות נחושת לכתוב בספר²⁸⁰ ואין לאסור משום שגא' יסלק הלוחות ויחזיקן והרי זה ככונה כלי דכיון שדרך לוחות אלו להיות רפויין אין בהן משום בונה²⁸¹ כמ"ש בס"י ש"ג²⁸²:

לב אפילו דבר שמותר לשאול מן השד בחול כגון להגיד על הגניבה וכיוצא בה שיש מתויר²⁸³ לשאול מן השד הואיל ואין השד עושה לו מעשה אלא שמגיד לו דבר הנעלם ממנו כמ"ש ביו"ד ס' קע"ט²⁸⁴ אסור לשאול ממנו בשבת משום ודבר דבר אלא אם כן הוא שואל ממנו דבר לצורך רפואה שאו מותר לשאול ממנו בשבת בכל ענין שמותר להקל²⁸⁵ וע"ד שיתבאר ביו"ד שם²⁸⁶ וכן כל מיני לחשים שיש בהם רפואה מותר ללחשם בשבת כמו בחול ואין בהם משום ודבר דבר²⁸⁷:

לג אם באו מים שוטפים ומפסידים נכסיו או שנתרועעו הבית של יין והולך לאיבוד מותר לקרות נכרי לשם אע"פ שידע שבוראי יתקן הנכרי מעצמו את ההפסד²⁸⁸ כמלאכה גמורה²⁸⁹ רק שיהיה שלא לומר לו שום רמז צווי לתקן²⁹⁰ אבל מותר לומר לפניו כל המציל הפסד זה אינו מפסיד שכר מרחו שכמו שהתירו בדליקה לומר בפני נכרים כל המכבה אינו מפסיד²⁹¹ כך התירו בכל הפסד²⁹² ויש אומרים²⁹³ שלא התירו אלא בדליקה לבד והמיקל כסכרא הראשונה בכל הפסד מרובה לא הפסיד²⁹⁴:

רד"ק ראה לקו"ש הכ"ג ע' 345.

ולח כ"ח שם.

רד"ק רמב"ם בפירוש המשנה פ"ג משנה ב. הובא במ"מ

פ"ג ה"פ. שו"ע ס"ו.

רד"ק ב"י ד"ה כתב שתחת הצורה, נמשמעות ה"ה' שם

(ג, א) ד"ה ידא.

רד"ק ב"י סוף ס' שח ד"ה כתב הרשב"א.

רלט אגור ס' תקח בשם הרשב"ן ודרשב"א, בשעת

ה"א ס' תשעב ה"ז ס' רפח. שו"ע שם בשם רש

מי שנתור.

רמ' תשובת הרשב"א ה"א שם. שו"ע שם ונ"א מקב"ה.

רמא רשב"א שם. שו"ע ס' שח ס"ג רמ"א כאן ס"ג.

רמב רשב"א שם.

רמג רשב"א שם. מ"א ס' שח מקנ"ו.

רמד סוף פ"א.

רמה רא"ש מגדורין פ"ו ס' ה. מור ו"ד ס' קנמ.

רמו ס' ה' כשע"ל אר"ה הגיע לידנו, וראה שו"ע שם

מ"ו וש"ך סק"ב.

רמז ורבוני ירום נ"ב ה"פ (עמ, ג). הובא ב"י סוף ס'.

מ"א סק"ו.

רמח בשו"ע הב"י ונ"ב שם לא נתבאר הענין.

רמט ראה שו"ע י"ד שם סוף ח וש"ך סק"ה. וראה גם

לעיל פי' שו"ט.

רנ בה"ג הל' שבת פמ"ז (ט, א). רא"ש פ"ו ס' י. מור

ושו"ע ס' שלד פכ"ו. שו"ע כאן מ"ט. וראה תה"ל

סוף סק"א.

רנא כי בשבת דרבנן – מותר אף לומר לו, כולעיל

ס"ב.

רנב כולעיל ס"ו.

רנג ר' אבני קבא, א. וכולעיל ס' שלד פכ"ז וש"ך.

רנד בה"ג שם. רא"ש שם. שו"ע שם.

רנה ס' התרוטה ס' רנו. סמ"ג ל"ת סה (ט, ג). שו"ת

רשב"א ה"א ס' תשפר ה"ד ס' רעו.

רנו ראה לבוש סוף ס"ט.

הלכות שבת שז

תלמ

לך ישראל שאמר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת מותר ליהנות בה לערב לאחר שהמתין ככרי שיעשהו^{טז} ובלבד שלא יהיה דבר של פרהסוי^{טז} כמיש בס"י שב"ה^{טז} לענין נכרי שעשה מעצמו בשביל הישראל (ע"ש שיש חולקים):

לך לא אסור אמירה לנכרי אלא לעשות בשביל ישראל אבל מותר לומר לו שיעשה מלאכה לצורך עצמו^{טז} או לצורך נכרי אחר ואפילו אם מגיע לישראל הנאה מזה^{טז} כגון שאומר לנכרי כבה דליקתך^{טז} וכונתו שלא תעבור הדליקה מבית הנכרי לבית הישראל וכל כיוצא בזה.

ואפילו אם הנכרי עושה המלאכה לצרכו בכלים ותפצים של הישראל אינו צריך למחות בו כשרואהו^{טז}.

כמה דברים אמורים כשהנכרי עושה כן מעצמו אבל אסור לישראל לומר לו מול כלים אלו או הפץ זה ועשה בו מלאכתך בשבת^{טז} ואפילו אם הוא מקנה לו לנכרי את החפץ הזה שהמלאכה נעשית בו^{טז} כגון שאומר לו מול בשר זה ובשל אותו לצרכך בשבת ואפילו אין מונותיו עליו^{טז} שאין לו שום ריוח באמידה זו^{טז} ואדרבה מפסיד הוא^{טז} אעפ"כ כיון שאומר לו לעשות מלאכה בשלו הרי זה נראה כשלו^{טז} אף שהוא מתכוין במלאכתו להנאת עצמו^{טז}:

לן נכרי שהביא תפצים שהם מוקצים לבית ישראל להפקידם אצלו יכול להוליכו למקום מוצנע שבביתו שיצניעם שמה^{טז} ואין איסור בזה כמה שאומר לנכרי למלטל המוקצה עד אותו מקום שהרי למטול זה הוא לצורך הנכרי ומותר לומר לנכרי עשה מלאכתך אבל אם החפצים המוקצים שהביא הנכרי של הישראל אינו רשאי לומר לו שימלטלם להצניעו^{טז} אלא אם כן בעוד שהחפצים ביד הנכרי שכתנכרי תופס המוקצה בידו מותר לו למלטלו לכל מקום שירצה הישראל^{טז} (לפי שאף ישראל התופס מוקצה בידו כדון או בשגגה מותר למלטלו בעודו בידו לכל מקום שירצה כמיש בס"י ש"ח^{טז}):

מעצמו ואין הישראל נהנה, אין צריך לנחות בו אפילו כשהוא לצורך ישראל בבית ישראל ובשל ישראל.
רסד ר"י בתוס' ב"מ צ"ג א ד"ה חסומ, שאוסר אף בזה. רא"ש ב"מ פ"ז סי' ג. שו"ע סכ"א (לגבי בשר דלקמן). וראה גם לעיל סי' שם סוף סכ"א. לקמן ח"מ הל' שאילה ושכירות והסמך סכ"א. וראה דברי רמיה א"ח סי' ד.

רסה לבוש סכ"א.
רסט תוס' ורא"ש שם. וראה תהלה לרד סק"ב. ובה"ט סי' טה סק"פ.

רסז ש"ך יורה סי' רינו ס"ק ד (דלא ברמ"א שם ס"ד, נמ"א כאן ס"ק כג. ראה לעיל סי' רנה ק"א ס"ק ד ר"ה ועוד יש לפרש, ופי' רב ס"ק ד ר"ה והנה לפי דעתו).

רסח ראה תוס' שם.
רסט לבוש שם. וראה גם לקמן סי' תג ס"ב. וראה לקמן ח"מ שם.

ער וראה גם לקמן סי' שכה סוף ס"ב.

רעא רמב"ם פ"ז הב"א נ"מ שם.

רעב מ"א סק"ב.

רעג מ"א שם.

עדר ט"ג (בשכח).

רנו רמב"ם פ"ו ה"ח. שו"ע ס"ב. הפעם לכך ראה לקמן סי' שיש מ"א ופי' שכה ס"ט סי' תקמו מ"א. לענין אחרים - ראה לקמן סי' שכה שם סי' תקמו ק"א סק"א בנהרה. ולענין אם עשה מעצמו - ראה לעיל סי' רמג ס"ב.

רנה מ"א סק"ח.

רנט סכ"א. וראה לעיל סי' רנר מ"ז.

רס רמב"ן נדל"ת שנות יב, פו. הנהגות מרדכי רמז תנפ. מ"מ פ"ו ס"ב. רמ"א ס"ב. מ"א סק"ש. וראה גם לקמן סי' שכה ס"ב. וראה לעיל סי' רמג ק"א סק"ח מעם הדתיר מעום שאין מזה לא משום שלוחות ולא משום מנוצח הפנן. אבל ראה לעיל מ"א בניני דרבר דבר.
רסא ראה לעיל סי' רנה ק"א סק"ד. ממשמעות מ"א כאן סק"ג (אבל בסיים: ואף אם אין כן דעת רמ"א). וראה גם לקמן סוף מ"ח (מניני רוח).

רסב מ"א סוף סק"ב.

רסג ראה לעיל סי' רנב ק"א סק"ה (ר"ה והנה לפי דעתו). שהוכיח כן (גם לדעת הש"ך דלקמן). ומפיק שם להדמיו כדעת רמ"א (רס"י רנד) ע"כ במלאכות אחרות (היו מודלקת הנו לעצמו) שעושה לצורך עצמו בבית ישראל בשל ישראל. אמנם ראה לעיל סי' רנב ס"י ובמניין שם ממקט רבינו במהרה"ב, שכשהנכרי עושה

לז נכרים המביאים עגלות מלאות תבואה בשבת לישראל שהם חייבים לו והישראל נותן להם מפתח אוצרו והם נושאים התבואה לאוצר ומורדים ומונים אותם שם בפני ישראל אין איסור בדבר שהנכרים במלאכת עצמן הם עוסקים כי אין התבואה של ישראל עד אחר שיחשוב עמהם אחר השבת ובשבת אינה אלא כפקדון אצלו והם מורדים ומונים את פקדונם ע"ה.

אבל אם הביאו תבואה של ישראל אסור לומר להם לפנותה מהעגלות לתוך אוצרו^{רע"ט} אפילו בלא מדידה ומנין שהרי לישראל עצמו אסור לו לפנותה מדברי סופרים כמ"ש בס' של'ע"ט^י וכל דבר שאסור לישראל לעשות בשבת אפילו מדברי סופרים אסור לומר לנכרי לעשות בשבילו^{רע"ט} (ואפילו אם הם מעצמם באים לפנות לתוך אוצרו צריך למחות בידם שכיון שהתבואה שלו אם יראה וישתוק לדעתו הם עושים כמ"ש בס' רנ"ב רע"ט):

לח נכרים העושים גבינות בשבת מחלב שלהם והישראל רואה את החליבה והניבון כדי שיהיה מותר לישראל לאכלן^{רע"ט} ויוכל לקנותן אחר השבת לאכילה אף אם הישראל עומד בערר חדש או חדשים והנכרי מהכויין בעשייתן בשביל למכרן לו ולכרו ולא לנכרים הרי זה מותר שמכל מקום הנכרי עושה למוצת עצמו ואין איסור כלל במה שהישראל עומד עליו במלאכתו בשבת (כיון שהנכרי במלאכת עצמו הוא עוסק)^{רע"א} שעדיין אין שם הישראל נקרא כלל על הגבינות^{רע"ב} עד שיקנה אותן ממנו אחר השבת (ולפיכך מותר לומר לו שיעשה אפילו בשבת שמותר לומר לנכרי עשה מלאכתך אף אם מגיע מזה ריוח לישראל כמו שנתבאר לעיל^{רע"ג}):

ערב אגודה ריש פרק קמא דשבת. רמ"א סכ"ב.
רעו מ"א מקל"ב.
רעז סעף ה.
רעת כדלעיל מ"ז.
רעט סעף י. וראה במצויין שם מסקנת רבינו במהד"ב.

רפ ראה של"ע י"ד סי' קנז ס"ב ברמ"א ובש"ך סמ"ב.
רפא של"ת מהר"ם מרוטנבורג (פראג) סי' קנח. רמ"א סכ"ב.
רפב מ"א מקל"ג.
רפג סל"ח (תנאה). וראה תהלה ליהודי סי' רנב ס"ק ג.